

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Kohaliku omavalitsuse võimalused ja ülesanded õpilastele vajaliku toe korraldamiseks

Piret Liba

Haridus- ja Teadusministeerium / hariduskorralduse osakonna nõunik

04. & 05.02.2020

Haridus kui põhiõigus

(Eesti Vabariigi põhiseadus § 37)

- Igaühel on õigus haridusele. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses **kohustuslik** ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides **õppemaksuta**.
- Et teha haridus kättesaadavaks, peavad **riik** ja **kohalikud omavalitsused** ülal vajalikul arvul õppeasutusi. Seaduse alusel võib avada ja pidada ka muid õppeasutusi, sealhulgas **erakoole**.
- Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel.

Üldhariduskooli alusväärtused

(Põhikooli ja gümnaasiumiseadus)

- Üldhariduskoolis toetatakse õpilase vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut. Luuakse tingimused õpilase võimete tasakaalustatud arenguks ja eneseteostuseks ning teaduspõhise maailmapildi kujunemiseks.
- Peetakse oluliseks väärtusi, mis tulenevad Eesti Vabariigi põhiseaduses, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis, lapse õiguste konventsioonis ning Euroopa Liidu alusdokumentides nimetatud eetilistest põhimõtetest.
- Üldhariduskoolil on nii hariv kui ka kasvatav ülesanne.

Õppe korraldamise põhimõtted

(Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)

- Kvaliteetne üldharidus järgib **kaasava hariduse põhimõtteid** ning on **võrdväärset kättesaadav kõigile** isikutele, sõltumata nende sotsiaalsest ja majanduslikust taustast, rahvusest, soost, elukohast või hariduslikust erivajadusest.
- Vald või linn tagab koolikohustuslikule isikule, kelle elukoht asub selle valla või linna haldusterritooriumil, võimaluse omandada põhiharidus:
 - koolikohustuslikud lapsed
 - koolikohustuslikust eest nooremad lapsed koolivälise nõustamismeeskonna soovitusel
 - 17-aastased ja vanemad põhihariduseta isikud mittestatsionaarses õppes
- Põhikooli pidamisel tagab kooli pidaja põhikooli riikliku õppekava täitmiseks vajalike kvalifitseeritud õpetajate olemasolu, turvalisuse, tervisekaitse ja õppekava nõuetele vastava õppekeskkonna olemasolu ning **võimalused õpilase arengu toetamiseks**.

Õpilase arengu toetamine

(Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)

- Õpetajad jälgivad õpilase arengut ja toimetulekut koolis ning vajaduse korral **kohandavad õpet õpilase individuaalsete vajaduste ja võimete järgi.**
- Kool võib teha õpilast õpetades muudatusi või kohandusi **õppeajas, õppesisus, õppeprotsessis ja õppekeskkonnas.** Kui muudatuste või kohandustega kaasneb nädalakoormuse või õppe intensiivsuse oluline kasv või kahanemine võrreldes kooli õppekavaga või riiklikes õppekavades sätestatud õpitulemuste vähendamine või asendamine, tuleb õpilasele koostada **individuaalne õppekava.**
- Õpilase õppekavas sõnastatud eesmärkide täitmiseks ja talle vajaliku toe pakkumiseks võib lisaks tavaklassidele moodustada ka **õpiabi- või tasemerühmi või eriklasse.** Õpe õpiabi- või tasemerühmas või eriklassis peab olema õpilase vajadustest lähtudes põhjendatud ja ajaliselt piiritletud ning järgida tuleb haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija või koolivälise nõustamismeeskonna või mõlema soovitusi.

Vajaliku toe väljaselgitamine

(Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)

- Õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamiseks ja õpilasele vajaliku toe pakkumiseks **loob võimalused kooli pidaja** ning selle korraldab direktor.
- Esmast toe vajadust hindab kool. Kui õpilasel ilmneb vajadus saada tuge, korraldab kool õpilase pedagoogilis-psühholoogilise hindamise.
- Õpilasele, kellel tekib takistusi koolikohustuse täitmisel või mahajäämus õpitulemuste saavutamisel, annab kool **üldist tuge**.
- Kui kooli tagatud üldine tugi ei anna õpilase arenguks soovitud tulemusi, siis võib rakendada **tõhustatud tuge** või **erituge**.
- **Tõhustatud ja eritoe vajadust hindab kooliväline nõustamismeeskond.** Hindamise tulemusena annab nõustamismeeskond soovituselapse arengu toetamiseks ja õppe ning kasvatuse korraldamiseks.

Üldine tugi (21150 õpilast)	Tõhustatud tugi (5156 õpilast)	Eritugi (4089 õpilast)
<p>Esmast toe vajadust hindab kool. Õpilasele, kellel tekib takistusi koolikohustuse täitmisel või maha jäämus õpitudemuste saavutamisel, annab kool üldist tuge: õpetaja pakutav individuaalne lisajuhendamine, tugispetsialistide teenuse, õpiabitunnid individuaalselt või rühmas.</p>	<p>Tõhustatud toe vajaduse kohta annab soovitus kooliväline nõustamis-meeskond. Tõhustatud tuge rakendatakse õpilasele, kes oma püsiva õpiraskuse, psüühika- ja käitumishäire või muu tervises seisundi või puude tõttu vajab pidevat tugispetsialistide teenust ning individuaalset õppekava ühes, mitmes või kõikides ainetes või osajaga õpet individuaalselt või rühmas või individuaalset tuge klassis toimuva õppetöö ajal või õpet eriklassis.</p>	<p>Eritoe vajaduse ja vajalike tugiteenuste mahu kohta annab soovitus kooliväline nõustamis-meeskond. Erituge rakendatakse õpilasele, kes tulenevalt tema raskest ja püsivast psüühikahäirest, intellekti- või meelepuudest või liitpuudest vajab puudespetsiifilist õppekorraldust, -keskkonda, -metoodikat, -vahendeid ning õppes osalemiseks pidevat tugispetsialistide teenust lõimituna sotsiaal- ja/või tervishoiuteenustega; osajaga õpet individuaalselt või rühmas või pidevat individuaalset tuge klassis või õpet eriklassis.</p>
<p>Õpingutes toetatavaid lapsi üldhariduse statsionaarses õppes on 20% kõigist õpilastest (30 395 õpilast), sh 14% rakendatakse üldist tuge.</p>		
<p>Tõhustatud või erituge saab 6% üldhariduse statsionaarse õppe õpilastest (vastavalt 3,4% ja 2,7%).</p>		

Toe rakendamine

(Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)

- Tulenevalt õpilase individuaalsest vajadusest tagatakse õpilasele võimetekohane õpe ja vajalik tugi **õpetajate, tugispetsialistide, abiõpetajate ja teiste spetsialistide koostöös**.
- Koolisest meeskonnatööd õpilase arengu toetamiseks korraldab ning koolivälises võrgustikutöös osalemist koordineerib **haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija**.
- Vähemalt korra õppeaastas hindab haridusliku erivajadusega õpilase õppe koordineerija koostöös õpetajate ja tugispetsialistidega soovitatud toe rakendamise mõju ning teeb ettepanekud edasiseks tegevuseks.
- Toe vajaduse tuvastamiseks läbiviidud pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemused, õpetajate täiendavad tähelepanekud ja soovitused õpilase tugevate ja arendamist vajavate külgede kohta, kooli tugispetsialistide poolt läbi viidud hindamiste, testimiste ja uuringute järelused vajalike sekkumiste kohta, spetsialistide ning nõustamiskomisjoni soovitused õppe korraldamiseks ja sellest tulenevalt õpilasele rakendatud meetmed ning hinnang nende tulemuslikkusele kantakse **õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardile**.
- Kool kannab andmed õpilase hariduslike erivajaduste, toe liigi ja rakendatava toe kohta EHISesse

Tugispetsialistide teenuse rakendamine

(Haridus- ja teadusministri 21.02.2018 määrus nr 4)

- Tugispetsialistide teenuse rakendamiseks **loob võimalused kooli pidaja** ning teenuse rakendamist korraldab direktor.
- Tugispetsialistide teenus on õppeprotsessis õpilase arengut, võimetekohast õppimist ja sotsiaalseid oskusi toetav teenus.
- Vajaduse korral tagatakse õpilasele koolis tasuta vähemalt **eripedagoogi, logopeedi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi** teenus.
- Direktor võtab teenuse osutamiseks kooli tööle vajalikud tugispetsialistid või korraldab teenuse kättesaadavuse muul viisil.
- Õpilase või tema seadusliku esindaja poolt teenuse saamiseks soovi avaldamisel või teenuse järele vajaduse ilmnemisel korraldab kool õpilasele võimaluse vestelda isiklikult tugispetsialistiga mitte hiljem kui **nädala jooksul**. Õnnetusjuhtumi puhul või olukorras, kus õpilase enda või teiste õpilaste elu või tervis on ohus, tuleb õpilasele teenust pakkuda esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui **järgmisel tööpäeval**.
- Teenuseid osutatakse koolis või vanema või tema seadusliku esindaja nõusolekul muus asukohas.

Tugispetsialistide teenus

(Haridus- ja teadusministri 21.02.2018 määrus nr 4)

Tugispetsialist:

- teeb **koostööd õpetajate ja teiste tugispetsialistidega** õpilase abi- ja toetusvajaduse väljaselgitamiseks ning **hindab** õpilase arengut ja toimetulekut õpikeskkonnas eriala kompetentsist lähtuvalt;
- **nõustab ja toetab õpetajat** õpilase õppe- ja arendustegevuste planeerimisel ning läbiviimisel, õpilasele sobiva õppemetoodika ja õppevormi leidmisel, sobilike õppematerjalide, abivahendite valimisel ja kohandamisel ning individuaalse õppe korralduse kava või õppekava koostamisel;
- **toetab ja suunab õpilast** esile kerkinud probleemide lahendamisel ning kavandab ja viib läbi õpilase erivajadusest tulenevalt sekkumisi ning õpilase arengut, toimetulekut ja sotsiaalset tegevusvõimet toetavaid tegevusi individuaalselt või rühmas ning hindab rakendatud meetmete tulemuslikkust;
- koostöös teiste tugispetsialistidega **nõustab kooli juhtkonda, õpetajaid ja kooli töötajaid** erivajadustega õpilaste õppe korraldamisel, õpilase vajadusi arvestava arengu- ja õpikeskkonna kujundamisel ja õpilase toetamiseks sobivate meetmete valikul;
- **nõustab erialase pädevuse piires vanemaid ja perekonda** lapse arengu ja toimetuleku toetamisega seotud küsimustes;
- teeb vajadusel **koostööd meditsiini-, rehabilitatsiooni-, sotsiaalvaldkonna** jm spetsialistidega õpilasele vajaliku toe pakkumiseks.

	2017/2018 EHIS seisuga 10.11.2017	2018/2019 EHIS seisuga 10.11.2018	2019/2020 EHIS seisuga 10.11.2019	Keskmine koormus 10.11.2019	Osalise koormusega osakaal kõigist spetsialistidest 10.11.2019	Osakaal koolidest/ lasteaedadest, kus töötab vähemalt üks nimetatud tugispetsialist 10.11.2019
Eripedagoog	217	289	330	0,74	51%	45%
Koolipsühholoog	175	210	226	0,77	48%	39%
Logopeed	248	274	263	0,67	65%	45%
Sotsiaalpedagoog	262	331	369	0,82	36%	57%
KOOL KOKKU	902	1104 (kasv võrreldes eelmise aastaga 22,4%)	1188 (kasv võrreldes eelmise aastaga 7,6%)	0,75	50%	
		Kasv kahe aasta jooksul 31,7%				
Alusharidus eripedagoog	132	155	183	0,74	46%	25%
Alushariduse logopeed	347	359	353	0,82	41%	51%
LASTEAD KOKKU	479	514 (kasv võrreldes eelmise aastaga 7,3%)	536 (kasv võrreldes eelmise aastaga 4,3%)	0,80	44%	
		Kasv kahe aasta jooksul 11,9%.				
HARIDUSASUTUSED KOKKU	1381	1618	1724	0,78	47%	

Lisaõpe põhikooli lõpetanule

(Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus)

- Kooli pidaja otsusel võib põhikoolis pakkuda lisaõpet lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe alusel põhikooli lõpetanutele ning põhikooli riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele, kellele tulenevalt hariduslikust erivajadusest on vaja pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või tööturule üleminekuks.
- Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ja kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse.
- Lisaõpe kestab ühe õppeaasta.
- Igale õpilasele koostatakse üleminekuplaan, kus määratakse tema konkreetne õppe sisu ja päevakava.

Üldhariduskoolide pidamiseks antav toetus

- Riigieelarvest üldhariduskoolide pidamiseks antava toetus hõlmab nii õpetajate tööjõukulude toetust kui ka tegevuskulu toetust. Lisaks toetusfondi kaudu antavale haridus- ja tegevuskulutoetusele anti 3,1 mln lisaraha tulubaasi kasvu kaudu üldist tuge vajavate laste tugiteenuste võimaldamiseks.
- Õpetaja tööjõukulude toetuse koefitsiendid tõhustatud toe puhul põhikooli statsionaarses õppes on 2,0 ja gümnaasiumi statsionaarses õppes 2,7. Eritoe koefitsient nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis on 4,0.
- Tegevuskulu toetust antakse tõhustatud tuge vajava statsionaarses õppes õppiva õpilase eest põhikoolis 1-kordses ja gümnaasiumis 1,7-kordses, mittestatsionaarses õppes õppiva õpilase eest põhikoolis 0,7-kordses ja gümnaasiumis 1,3-kordses ning erituge vajava õpilase eest 4-kordses vastava aasta kohta põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 83 lõike 7 alusel kehtestatud õppekoha tegevuskulu aastases piirmääras.
- Keskvalitsuse ja omavalitsuste koostöös on kasvanud kooli tugispetsialistide tööjõukulud 2017. aastal 1,8 mln ja 2018. aastal 4,2 mln. 2018. aasta andmete põhjal on tugispetsialistide tööjõukulu kasv võrreldes 2017. aastaga 34% (Eesti keskmine tugispetsialisti brutokuupalk on 1200 eurot).
- Lisaks laienes tugispetsialistidele sarnaselt õpetajatega lähtetoetuse taotlemise võimalus.

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Aitäh!

Ettepanekud ja täiendavad küsimused kaasava hariduse ja tuge vajavate õpilaste õppekorralduse teemal on oodatud piet.liba@hm.ee.

Lisainfo: <https://www.hm.ee/et/hariduslike-erivajadusega-opilaste-toetamine>